

dü. Başlangıçta Hasan'ın oğlu Ebü'l-Me-âlî'yi tahta geçiren Muzaffer çok geçmeden iktidara el koydu ve kendisinin Sam-sâmüddeve tarafından Batîha'ya vali tayin edildiğini gösteren sahte bir belge düzenledi. Böylece yaklaşık yarım yüzyıl süren Batîha Emirliği sona erdi. İmrân b. Şâhin'in bir diğer oğlu Ebü'l-Heycâ Muhammed 412'de (1021) Batîha'da iktidarı ele geçirmek istediye de başarılı olamadı.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Miskeveyh, *Tecâribü'l-ümem*, II, 119-120, 123, 129-131, 158-159, 218, 231-232, 296-297, 329-330, 346-347, 354, 365-366, 369-370, 398, 409-412; Rûzrâverî, *Zeylû Tecâribü'l-ümem* (nşr. H. F. Amedroz), Oxford 1921, III, 82, 87-90; Muhammed b. Abdülmelik el-Hemedânî, *Tekmilletü Târihi't-Taberî* (Taberî, *Târihi* [Ebü'l-Fazl] XI içinde), s. 373, 380, 433; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, VIII, 481-482, 485, 491, 510, 573, 575, 610-611, 644, 672, 701; IX, 23-24, 31, 324; Ebü'l-Fidâ, *el-Muhtaşar fi ahbâri'l-beşer*, Beyrut 1375/1956, I/3, s. 133; I/4, s. 10; Zehbî, *A'lâmü'n-nübelâ*, XVI, 267; Mafizullah Kabir, *The Buwayhid Dynasty of Baghdad*, Calcutta 1964, s. 10-15, 20, 22, 25, 29, 33, 36, 50; Fâruk Ömer, *Târihu'l-halici'l-'Arabî*, Bağdad 1985, s. 179-183; "İmrân b. Şâhin", *İA*, V/2, s. 987; "İmrân b. Şâhin", *EJ* (İng.), III, 1175-1176.

AHMET GÜNER

İMRÂNÎ, Ali b. Ahmed

(bk. ALİ b. AHMED el-İMRÂNÎ).

İMRÂNÎ, Yahyâ b. Ebü'l-Hayr

(يحيى بن أبي الخير العمري)

Ebü'l-Hüseyn Yahyâ b. Ebi'l-Hayr b. Sâlim b. Es'ad el-İmrânî el-Yemânî (ö. 558/1163)

Şâfiî fakihî.

489'da (1096) Cened'in doğusunda bulunan Seyr'de (Masnaatü Seyr) doğdu. İmrân b. Rebîa b. Abs'in soyundan gelmektedir. Bazı kaynaklarda Sâlim babası Ebü'l-Hayr'ın, Es'ad da dedesinin adı olarak kaydedilmektedir. İmrânî Cened, Zülhafar ve Züssüfâl'de, ayrıca diğer bazı merkezlerde Mûsâ b. Ali es-Sa'bî, Abdullah b. Ahmed el-Hemedânî, Zeyd b. Hasan el-Fâyişî ve Zeyd b. Abdullah el-Yefâî gibi âlimlerden öğrenim gördü; Yemen'in önde gelen Şâfiî müctehidlerinden biri oldu. Kendisinden de başta oğlu Tâhir b. Yahyâ el-İmrânî, amcasının oğlu Muhammed b. Mûsâ el-İmrânî, Ahmed b. Muhammed el-Büreyhî olmak üzere birçok âlim ders aldı (talebelerinin bir listesi için bk. İbn Semüre el-Ca'dî, s. 185-210). İmrân-

nî 517 (1123) yılında Zûeşrak'a yerleşti. 521'de (1127) hacca gitti. Hac sırasında Eş'arî âlimi Muhammed b. Ahmed eş-Şerîf el-Osmânî ile çeşitli konularda tartıştı, halku'l-Kur'ân meselesinde Hanbelîler'in görüşünü savundu. 549 (1154) yılına kadar ikamet ettiği Seyr'de karışıklıklar çıkınca Züssüfâl'e, ardından Zûeşrak'a yerleşti. Burada yedi yıl kaldıktan sonra Dirâs'a ve arkasından tekrar Züssüfâl'e göç etti. 26 Rebiülâhîr 558'de (3 Nisan 1163) çıkan siyasi karışıklıklar sırasında öldürüldü.

Eserleri. 1. *el-Beyân*. Yemen bölgesinde Şâfiî fihhina dair yazılmış en önemli ve hacimli eserlerden biri olup Ebü İshak eş-Şîrâzî'nin *el-Mühezzeb* adlı kitabının şerhi yanında diğer kaynaklardan bazı ilâveleri ve mezhebe aykırı görüşleri ihtiva etmektedir. Yaklaşık on cilt olduğu söylenen eserin bazı nüshaları günümüze ulaşmıştır (Dârü'l-kütübü'l-Misriyye, Fikhü Şâfiî, nr. 25; TSMK, Revan Köşkü, nr. 616, II. cilt; ayrıca bk. Abdullah Muhammed el-Habeşî, s. 193). 2. *el-İntişâr fi'r-red 'ale'l-Kaderiyyeti'l-eşrâr*. Dönemin önde gelen Zeydî - Mu'tezilî âlimlerinden Ca'fer b. Ahmed et-Temîmî'nin *ed-Dâmiğ li'l-bâtil min mezâhibi'l-Hanâbil* adlı eserine reddiye olarak kaleme alınan kitapta ayrıca Eş'arîler'in görüşleri tenkit edilmiştir (Dârü'l-kütübü'l-Misriyye, Kelâm, nr. 818, 835; ayrıca bk. a.g.e., s. 105).

İmrânî'nin kaynaklarda adı geçen diğer eserleri de şunlardır: *ez-Zevâ'id* (Şîrâzî'nin *el-Mühezzeb*'ine, diğer kaynaklardan ilâve ettiği meseleleri derleyip ta'likatta bulunduğu bir eserdir), *Müşkilâtü'l-Mühezzeb*, *Garâ'ibü'l-Vasîf* (Gazzâlî'nin kitabı üzerine yazılmıştır), *Muhtaşaru İhyâ'î 'ulûmi'd-dîn*, *Şerhu'l-Vesâ'il* (Gazzâlî'nin münazaraya dair *el-Vesâ'il ilâ tahkiki'd-dela'il*inin şerhidir), *Maķâşidü'l-Lüma'* (Şîrâzî'nin fikh usulüne dair eseri üzerine yazılmıştır), *Menâkıbü'l-İmâm eş-Şâfiî*.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Semüre el-Ca'dî, *Tabakâtü fukahâ'i'l-Yemen* (nşr. Eymen Fuâd Seyyid), Beyrut, ts. (Dârü'l-kalem), s. 174-210; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân* (Cündî), III, 336; İbnü's-Salâh, *Tabakâtü'l-fukahâ'i's-Şâfi'iyye* (nşr. Muhyiddin Ali Necîb), Beyrut 1413/1992, I, 207-208; Sübkî, *Tabakât*, VII, 336-338; İbn Kâdî Şühbe, *Tabakâtü's-Şâfi'iyye*, I, 327-328; Abdüvehhâb b. A' İurrahmân el-Büreyhî, *Tabakātu şulehâ'i'l-Yemen* (nşr. Abdullah Muhammed el-Habeşî), Beyrut 1403/1983, s. 164-165; Brockelmann, *GAL*, I, 490; *Suppl.*, I, 675; Abdullah Muhammed el-Habeşî, *Meşâdirü'l-fikri'l-İslâmî fi'l-Yemen*, Beyrut 1408/1988, s. 105, 192-193.

AHMET ÖZEL

İMROZ

Bugün Gökçeada adıyla bilinen, Çanakkale iline bağlı ilçe ve ada.

Ege denizinin kuzeyinde Çanakkale Boğazi'nin batısında Gelibolu yarımadasına 18 km. mesafede bulunmakta olup 279 km²'lik yüzölçümü ve 92 kilometrelik kıyı uzunluğuyla Türkiye'nin en büyük adasıdır. Stratejik açıdan büyük önem taşıyan adadaki Avlaka Burnu Türkiye'nin en batı ucunu oluşturur. 1970'li yıllara kadar kullanılan İmroz adı Grekçe İmbros'tan gelir. Bugün bu ad yerini Gökçeada'ya bırakmıştır.

Adanın iskân tarihinin ne kadar eskiye indiğine dair kesin bilgiler yoktur. Burada yer alan antik İmbros şehrinin kimler tarafından kurulduğu da bilinmemektedir. Kaleköy yakınlarında harabeleri bulunan antik İmbros şehrinin ilk iskân yeri olduğu düşünülmektedir. Burası kıyıda küçük bir körfeze bakan mevkiye bulunuyordu. Diğer önemli yerleşme mahalli, kıydan 5 km. kadar içeride bugünkü ilçe merkezinin bulunduğu 50 m. yüksekliğindeki bir tepe üzerindeki antik Panagia idi. Milâttan önce 500'de Atina'ya bağlanan ada bir asır sonra Delos birliğine tâbi oldu. Roma hâkimiyeti ardından Bizans idaresi altına girdi. Latin istilâsı (1204) sırasında Latin İmparatorluğu'na dahil oldu. Latin hâkimiyetinin sona erişile birlikte yeniden Bizans toprağına katıldı. Stratejik önemi dolayısıyla Bizanslılar 1261'den itibaren Akdeniz, Ege ve Karadeniz'de ticarî faaliyetlerini arttıran ve bazı adaları ellerinde bulunduran Ceneviz ve Venedikliler'e karşı adayı ellerinde tutmaya çalıştılar. Özellikle komşu Taşöz ve Semadirek hâkimi Cenevizli Gattiluso ailesi İmroz'u kendi nüfus alanı içine almak için gayret sarfetmekteydi. Bu maksatla XIV. yüzyıldan itibaren bölgede faaliyet gösteren Osmanlılar'ı buradan uzakta tutmak için her türlü siyasi manevrayı yaptıkları, hatta yıllık vergi ödemeyi kabullendikleri belirtilir. 1403'te bu sülardan geçen İspanyol seyyahı ve elçisi Clavijo, İmroz'un Bizans'a ait olduğunu yazar. Yine 1444'te Anconalı Cyriacus da buranın Bizans'ın elinde bulunduğunu belirtir.

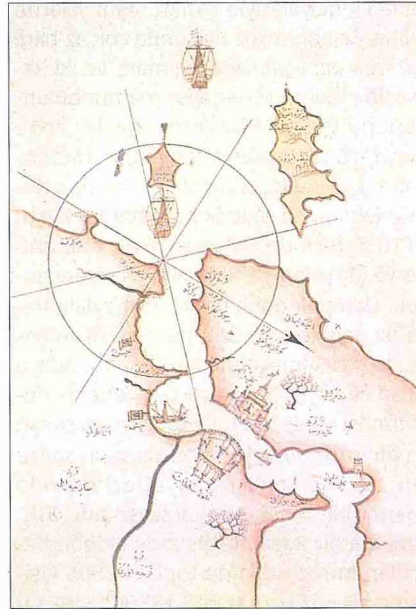
İstanbul'un fethinden sonra aslen İmrozlu bir asilzade olan tarihçi Kritobulos'un anlattıklarına göre adadaki idareci zümre korkuya kapılıp Kefalos Burnu'n-

dan İtalyan gemilerine binerek kaçmış; onların kaçtığını gören bir kısım halk da göç etme yolları aramaya başlamıştır. Kritobulos, bunun üzerine Gelibolu sancak beyi ve donanma kumandanı Hamza Bey'e haber yollayarak adalara hücum etmemesi için anlaşma yaptığını, onun vasıtasıyla diğer adalardan gelen temsilcilerin de dahil olduğu bir heyeti Fâtiht Sultan Mehmed'e gönderdiğini, bunların şimdiye kadar süren idarenin devamına karşılık yıllık vergi vermelerini ve bunu toplayacak bir idareci yollanmasını istediklerini, bu şekilde halkın göçünü engellediğini yazar. Başpiskopos ve cemaat ileri gelenlerinden oluşan heyet, Enez hâkimi Palamede Gattiluso'nun gönderdiği temsilcilerle birlikte hareket ederek adanın Palamede'ye verilmesini de sağladı (1453). Fakat Palamede aynı yıl ölünce yerine bir oldu bitti ile geçen küçük oğlu Dorino (Doria), İmroz'a idareci olarak Joannes Laskaris Rhyndakanes'i gönderdi. Dorino'nun bir gâsıp olduğu kanaatinde bulunan halkın muhalefeti ve Osmanlı donanmasının Enez'e yürümesi üzerine Dorino Semadirek'e kaçtı. Kaptanıderyâ Yunus Bey onu getirtmek için buraya bir gemi yolladı, kendisi de İmroz'a giderek zorlukla ulaşabildiği Kefalos Burnu'nda Kritobulos'u yanına çağırıp idareyi ona verdi. Dukas ise 30 Haziran 1455'te Midilli hâkimi Dorinos'un öldüğünü, yerine Dominico'nun geçtiğini, bu şahsın da kendisini Midilli ve Limni için yıllık vergiyi padişaha götürmekle görevlendirdiğini, İmroz'un bu sırada yıllık 1200 altın karşılığı Enez hâkimine verildiğini belirtir. Ancak Kritobulos'un İmroz'daki durumunu bir süre daha koruduğu anlaşılmaktadır. Onun, Limni ve Taşöz'e çıkartma yapan ve ardından yirmi gemiyi İmroz'a gönderen papalık donanmasını usta bir diplomasiyle uzaklaştırmayı başardığı da bilinmektedir (1456 sonbaharı). Daha sonra Kritobulos, Mora'daki Mistra Despotu Demetrius Paleologos'a haber göndererek İmroz ve Limni'nin ona verilmesinde aracılık yapabileceğini bildirdi. Nitekim Mora seferi sonrasında bölgedeki mülkünü kaybeden Demetrius'a bu adaların idaresi bırakıldı (1460).

1466'da Osmanlı-Venedik mücadelesi sırasında Venediklilerin eline geçen İmroz 1470'te geri alındı. Bu kesin hâkimiyetin başlangıcında adanın idarî statüsü hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Bununla beraber XVI. yüzyıla ait tahrir kayıtlarından ada halkının Osmanlılar'a ta-

raftar olduğu ve Venedikliler'e karşı mücadeleye ettiği anlaşılmaktadır. Bunun karşılığı olarak bazı vergilerden muaf tutulan ada Gelibolu sancağına bağlanmış ve Limni kadısının hukukî yetki alanı içine alınmıştı. Ayrıca daha sonra bir nahiye olarak idarî statü de verilmiş oldu. İmroz'un XVI. yüzyıl başlarındaki durumunu tasvir eden Pîri Reis buranın iki kalesi olduğunu, birinin deniz kıyısında bir kaya üzerindeki İmroz, diğerinin daha iç kesimdeki İskinit adlarını taşıdığını yazar. Bu ifadeler, 925 (1519) tarihli *Gelibolu Sancağı Tahrir Defteri*'ndeki İmroz'la ilgili kayıtlara göre oldukça yetersiz kalmaktadır (BA, TD, nr. 75, s. 119-132). Bu deftere göre adada iki kale, iki de köy mevcut olup gelirleri sancak beyi hassına dahildi. Pîri Reis'in İmroz adıyla kaydettiği iskele kısmındaki kale, defterde Balyanbolu (sonra bundan bozma Balabanlu) olarak geçer. Buraya bağlı toplam on üç mahalle adı kaydedilmiştir. Kale muhafızları ve Ayo-yani mahallesindeki az sayıda (iki hâne, beş bekâr) müslüman dışında ahalisi hıristiyanlardan oluşuyordu. Her biri ayrı yerleşme birimi olup dağınık bir özellik gösterdiği anlaşılan on üç mahalledeki hıristiyan nüfus toplamı 240 hâne, 194 mücerretten ibaretti. Vergi vermekle yükümlü olan bu nüfus dışında "müsellem"

Pîri Reis'in *Kitâb-ı Bahriyye*'sinde İmroz ve çevresini gösteren harita (Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 2612, vr. 48*)

olarak kayıtlı bir başka grup daha vardı. Yetmiş üç kişiden oluşan bu hizmetli statüsündeki zümrenin yanında ayrıca bununla ilişkili bulunduğu anlaşılan "veledân-ı müsellemân" kayıtlı yetmiş yedi kişinin daha adları deftere yazılmıştı. Bu hıristiyan müsellem grubu yalılarını korumak, hisarı beklemek, tamirini yapmak ve gözetleme görevini yerine getirmekle yükümlüydü. Bunların başı "ser-müsellem" olarak belirtilen Anderye kaptanı ve nöbetleşe olarak hizmetlerini yapmaktaydılar. Günde nöbetle altışar kişi hisar hizmeti görüyordu. Veledân-ı müsellemân kaydedilenler de bunların yedek kuvvetleri yardımcı hizmetlileriydi. Yine vergi muafiyeti tanınmış bir başka grup üç aileden oluşan ve adanın âyanı, önde gelen kimseleri olarak belirtilmişti. Bunlar muhtemelen adanın eski idarecilerinin soyundan gelen kimselerdi. Bu üç aile (Leşkeri v. Sivastopoli, Mihal v. Ralu, Papa Kostantin v. Komneno) ve bunların ahfadının kullandığı Laskaris, Paleolog (Mihal v. Raluoğlu Palolugo), Komneno gibi adlar onların soylarıyla ilgili ipucu vermektedir. Bunlar 1530 yılında da yine biri hariç (Leşkeri v. Sivastopoli ailesi) durumlarını korumuşlardı.

936'da (1530) Balyanbolu yine bağlı mahalleleriyle birlikte kaydedilmiş olup toplam nüfus 260 hâne, 149 mücerret / bekâr, 108 bîveden (dul kadın) ibaretti (BA, TD, nr. 434, vr. 42^a-50^a). Dolayısıyla 925'te (1519) kale hizmetlileri dışında sivil nüfusun hemen hemen aynı kaldığı anlaşılmaktadır. Bu son tarihte müsellem kayıtlı hizmetli grubun sayısı kırk dokuz, buna bağlı olan veledân-ı müsellemân zümresi de yirmi hâne, yirmi bir bekâra (kırk bir nefer) inmiştir. Her iki tarihte de sadece merkez Balyanbolu nüfusunun 2000 dolayında bulunduğu tahmin edilebilir. Buradaki mahalle olarak kayıtlı yerleşme birimlerinin her biri birer papaza bağlı şekilde yazılmıştır. Bunlar muhtemelen mahallelerin temsilcisi sıfatını da taşıyorlardı. Doğrudan doğruya kilise adıyla anılan Aya Kiraki, Aya Yorgi ve Panaye mahallelerinden sonuncusunun bugün ilçe merkezine tekabül eden Panagia tepesinde bulunduğu tahmin edilebilir. Lonca adlı mahalle yine muhtemelen eski İmbros İskelesi'nin bulunduğu yerdedi. Burası aynı zamanda bir iş ve ticaret merkeziydi. Bunun hemen üstünde kale yer alıyordu.

Adanın diğer kalesi İskinit (Dereköy) ikinci önemli merkezdi. Burası altmış iki

hâne, elli iki bekâr nüfusa sahipti ve Tirindefil oğlu Papaz Yorgi'nin sorumluluğu altındaydı. 936'da (1530) nüfusu yetmiş dört hâne, yirmi sekiz bekâr, sekiz de bîve olarak verilmişti. 977 (1569) yılına doğru İskinit daha da gelişti ve üç mahalleli bir kasaba hüviyeti kazandı. Bu tarihte burada toplam 377 erkek nüfus (nefer) olduğu tesbit edilmişti. Bu iç kesimdeki kalenin nüfusunda görülen artış, muhtemelen deniz kıyısındaki yerleşme birimlerinin korsan baskınlarına açık olmasından kaynaklanmaktaydı. Nitekim Balyanbolu Kalesi bu son tarihte öncekilerden farklı olarak çoğu Papa Manol, Papa Kostantin, Papa Stavri, Papa Kago gibi kişi adları taşıyan dokuz mahalle ve toplam 486 erkek nüfusa sahipti (BA, TD, nr. 490, s. 422-440). 925'ten (1519) bu yana burada nüfusça önemli bir değişme (yaklaşık 2000 kişi) olmamasına karşılık İskinit Kalesi, aradan geçen elli yıl içinde üç katına (400 kişiden yaklaşık 1200 kişiye) ulaşan bir artışa sahne olmuştu. 977'de (1569) tamamlanan tahrir sırasında İmroz, Kanûnî Sultan Süleyman'ın İstanbul'daki cami ve imaretinin vakfı durumundaydı. 1556 tarihli vakfiyeye göre ada gelirleri buraya ait bulunuyordu ve bu vakıf statüsü adaya yeni imkânlar taşınmasına yol açmıştı.

İki kalesi dışında adanın iç kesimlerinde yeni bazı yerleşim birimleri de oluştu. 925'te (1519) Ayatodori ve Ayavirini adlı iki köy varken 977'ye (1569) doğru köy sayısı yedi olarak belirtilmiştir. Bu köylerin önemli bir kısmı 936'dan (1530) sonra kurulmuş olmalıdır. İmroz'un zirata elverişli topraklara sahip olması yeni yerleşme yerlerinin teşekkülünde rol oynamıştır. Bunlar içinde Anorfî adıyla kayıtlı olan köy muhtemelen daha önceki Ayavirini imlâsıyla yazılan köyle aynı yerleşme yeri idi ve 977'ye (1569) doğru burası üç mahalle, 275 erkek nüfusuyla üçüncü büyük iskân birimiydi. Diğer köyler arasında Giliki (Bademliköy), Agritiye (Tepeköy), Ayatodori (Zeytinliköy) bugüne ulaşan bir nüfus sürekliliği kazanmıştı.

XVI. yüzyıl boyunca İmroz'un ticarî faaliyetleri Balyanbolu İskelesi'nden gerçekleşmiş olup burada bir gümrük bulunuyordu. Adaya gelen veya buradan gönderilen her çeşit maldan gümrük rûsûmu bu iskeleden tahsil ediliyordu. 925'te (1519) elde edilecek gümrük geliri tahmini 14000 akçe idi. Bu rakam 936'da (1530) 6500, 977'ye (1569) doğru 12000

akçe dolayında olmuştur. Yine burada "puccıyan rûsûmu" adlı bir vergi daha tahsil edilmektedir. Bu da ayakkabı imalatını hatıra getirmektedir. 977'ye (1569) doğru ticarî hacmin bir göstergesi olan ihtisab resminin 1500 akçe olduğu dikkati çekmektedir. Ada halkının statüsünde de bu yıllarda önemli bir değişme olduğu İmroz kanunnâmesinden anlaşılmaktadır. Buna göre ada halkı 936'lara (1530) kadar cizyelerini toplu bir rakam (maktû) üzerinden öderken bu usul kaldırılarak herkesin kendi durumuna göre vergi vermesi kanunlaştırıldı. Böylece şahısların vergi yükü nisbeten hafifletilmiş oldu. Ayrıca ada halkı avârız türü vergilerden de muaf tutulmuştu.

Ada halkının asıl geçim kaynağını zirata ve hayvancılık teşkil ediyordu. Zirata elverişli toprakları çeşitli mahsullerin yetiştirilmesine imkân tanımaktaydı. Buğday, arpa, nohut, bakla, bürülce, pamuk gibi ürünlerle zeytin, ceviz üretimi, bağcılık ve ipek böceği yetiştiriciliği de yapıyordu. Yine keten ekiminin yapıldığı, kebe denilen bir tür dokumanın köylerde imal edildiği anlaşılmaktadır. Özellikle koyunculuk adanın başta gelen ekonomik geçim vasıtasını oluşturuyordu. Bir kısım adalının da balıkçılıkla ve sünger avcılığıyla meşgul olduğu, gemileriyle ticaret yaptığı bilinmektedir.

İmroz adası XVII. yüzyılda Venediklilerin saldırılarına hedef oldu. Girit savaşları dolayısıyla Venedikliler Çanakkale Boğazı'nı abluka altına aldılar ve Bozcaada ile birlikte İmroz'u da tehdit ettiler. 1655'te Çanakkale'den çıkıp Girit'e gitmek isteyen Osmanlı donanması ada sularında Venedik gemileriyle çatıştı. Aynı yıllarda Evliya Çelebi İmroz hakkında çok az bilgi vererek buranın sadece limanı ve iki kalesinin olduğunu ve gayet mâmur bulunduğunu yazar (*Seyahatnâme*, IX, 266). İmroz 1698'de yine Venedikliler tarafından tazyik edildi. Venedikliler adanın Kömür Limanı'na çıkarak halkı haraca kesti. 1110 Saferinde (Ağustos 1698) Kaptanıderyâ Mezemorta Hüseyin Paşa idaresindeki Osmanlı donanması İmroz'daki Venedik gemilerinin üzerine yürüdü ve onları geri çekilmeye mecbur bıraktı. Adaya çıkan Hüseyin Paşa halktan Venedik donanması hakkında bilgi toplamaya çalıştı ve bir süre burada kaldı. Bundan sonra ada bazı korsanlık faaliyetleri dışında önemli bir tehlikeyle karşılaşmadı. XIX. yüzyılda bir kaza statüsünde olduğu belirtilen İmroz 1831'de toplam 2505 kişilik erkek nüfusa sahipti. 1256 (1840) sa-

yımına göre Agritiye, Ayatodori, Giliki, İskinit, Panaye ve Kal'a adlı altı köyü olan adada toplam 2815 erkek nüfus tesbit edilmişti. 1886'da ise burada toplam 9116 kişi yaşıyordu. Bütün bu rakamlar XVI. yüzyıldaki nüfusla hemen hemen aynı hacmi göstermekte ve adada büyük ölçüde nüfus değişikliği olmadığını düşündürmektedir. Aynı yıllara ait salnâmelere göre adada bir cami, sekiz kilise, yedi mektep vardı. Balkan savaşları sırasında Yunanlılar tarafından işgal edilen İmroz (1912) ertesi yıl yapılan Londra Konferansı'nda Osmanlılar'a bırakıldı. Çanakkale savaşları esnasında müttefik güçlerin destek ve ikmal merkezi oldu. Nihayet Lozan Antlaşması ile Çanakkale Boğazı'nın emniyeti açısından Türkiye Cumhuriyeti'ne aidiyeti kabul edildi.

İmroz'un nüfusu 1927'den bu yana giderek arttı (1927'de 6762, 1997'de 8571 nüfus). Adanın Rum ahalisi zamanla buradan göç ederek azaldı. Tarıma elverişli nâdir adalardan olan İmroz'da günümüzde sekiz yerleşme merkezi vardır. Bunlar ilçenin ve adanın merkezi ve eski adı Çınarlı olan kasaba ile (1997'de 7008 nüfus) Bademli, Dereköy, Kaleköy, Tepeköy, Uğurlu, Yenibademli ve Zeytinliköy'dür. Bağcılık, koyun yetiştiriciliği, balıkçılık yapılan adada 1961'den sonra gelişim hızlanmış ve giderek bir turizm beldesi haline dönüşmüştür.

BİBLİYOGRAFYA :

BA, TD, nr. 75, s. 119-132; nr. 434, vr. 42^a-50^a; nr. 490, s. 422-440; BA, MD, VI, hk. 343, 885; R. G. de Clavijo, *Anadolu Orta Asya ve Timur* (trc. Ömer Rıza Doğrul), İstanbul 1993, s. 32; Kritobulos, *Tarih-i Sultân Mehmed Hân-ı Sâni* (trc. Karolidi), İstanbul 1328, s. 90-91, 103, 106-107, 114; Dukas, *Bizans Tarihi* (trc. VI. Mirmiroğlu), İstanbul 1956, s. 198, 203; Piri Reis, *Kitâb-ı Bahriye* (nşr. Ertuğrul Zekai Ökte v.dğr.), İstanbul 1988, I, 221-223; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, IX, 266; Silâhdar, *Nusretnâme* (haz. İsmet Parmaksızoğlu), İstanbul 1964, I, 350-352; II, 12-13; *Cezâyir-i Bahr-i Sefid Salnâmesi*, sene: 1301, s. 153-154; sene: 1313, s. 210-212; Cuinet, I, 484-487; W. Miller, "The Gattilusi of Lesbos 1355-1462", *Essays on the Latin Orient*, Cambridge 1921, s. 313-315, 343-350; Danişmend, *Kronoloji*, I, 272, 277-278, 313; IV, 395, 407, 447; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, II, 30-35, 114-115; M. Akartuna, "İmroz Adasında Bazı Jeolojik Müşahedeler", *Türk Jeoloji Kurumu Bülteni*, II/2 (1950), s. 9-17; Talip Yücel, "İmroz'da Coğrafya Gözlemleri", *Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, I, Ankara 1966, s. 64-108; Cengiz Orhonlu, "Gökçe Ada (İmroz)", *TK, X/112* (1971), s. 223-229; Yasemin Demircan, "Kanûnî'nin Vakıflarından İmroz ve Semendirek (16. ve 17. yüzyıllar)", a.e., XXV/415 (1997), s. 649-659; *Kâmûsü'l-lâm*, II, 1035; "İmroz", *El²* (İng.), III, 1176.

